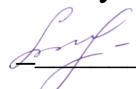

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра музикознавства та методики музичного мистецтва

Завідувач кафедри

 Олена СПОЛЬСЬКА

«1» вересня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Виконавська майстерність
(Духові та ударні інструменти)**

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В5 Музичне мистецтво
Освітня програма	Музичне мистецтво
Мова навчання	українська

2026-2027 навчальний рік

Робоча програма з курсу «Виконавська майстерність (Духові та Ударні інструменти)» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю В5 Музичне мистецтво галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки.

Розробники:

А.В. Міненко – доктор філософії за спеціальністю Музичне мистецтво, асистент Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Робоча програма з курсу «Виконавська майстерність» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю В5 Музичне мистецтво галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки.

Протокол № 1 від «1» вересня 2026 року.

Завідувач кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва

доц. Олена СПОЛЬСЬКА

Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Музичне мистецтво
2	Спеціальність	В5 Музичне мистецтво
3	Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
4	Ступінь вищої освіти	другий (магістерський)
5	Статус дисципліни	нормативна
6	Мова навчання	українська
7	Курс	I – II
8	Семестр	I – III
9	Форма підсумкового контролю	I – залік, III – екзамен
10	Обсяг дисципліни в кредитах ECTS	6 кредитів

2. Мета і завдання курсу «Виконавська майстерність (духові та ударні інструменти)»

Мета курсу «Виконавська майстерність (духові та ударні інструменти)» – формування та вдосконалення професійно-виконавської компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, набуття практичного досвіду концертно-виконавської діяльності, розвиток художньо-інтерпретаційної майстерності, сценічної культури та готовності до самостійної творчої діяльності відповідно до фахової спеціалізації.

Завдання курсу – поглиблення та практичне застосування набутих у процесі професійної підготовки знань і вмінь, удосконалення технічної та художньо-виконавської майстерності, розвиток індивідуального виконавського стилю, творчої самостійності, артистизму та здатності до професійної взаємодії у процесі репетиційної і концертної діяльності.

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Виконавська майстерність (духові та ударні інструменти)» забезпечує досягнення здобувачами таких результатів:

ІК

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
-------------------------------------	--

	ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати власні художні концепції. ФК 4. Здатність інтерпретувати художні образи у виконавській та педагогічній діяльності. ФК 5. Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської та педагогічної інтерпретації. ФК 7. Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
Програмні результати навчання (ПРН)	ПРН 1. Володіти професійними навичками концертно-виконавської, творчої та педагогічної діяльності. ПРН 3. Визначити стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві. ПРН 5. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію. ПРН 6. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Пререквізитами для опанування навчальною дисципліною «Виконавська майстерність (духові та ударні інструменти)» є предмети з циклу виконавських, історико-теоретичних музикознавчих дисциплін, історії, теорії та методики виконавства на духових та ударних інструментах.

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Опанування навчальної дисципліни «Виконавська майстерність (духові та ударні інструменти)» спрямоване на удосконалення рівня виконавської майстерності піаніста, що поєднує технічну та художньо-виразову складові, досвід музично-аналітичної та інтерпретаційної діяльності, комплекс компетентностей щодо музично-теоретичних та методичних основ виконавської діяльності. Завершальним етапом дисципліни є підготовка і захист творчого проекту. Зміст навчальної дисципліни, відповідно до трьох семестрів, розділено на три модулі.

Модуль 1 (І семестр).

Комплекс музичних виконавських засобів

у контексті стильової еволюції виконавства на духових та ударних інструментах

Комплекс музичних виконавських засобів як сукупність прийомів і способів реалізації художнього змісту музичного твору в процесі виконання. До основних засобів виконавства на духових та ударних інструментах належать: артикуляція та фразування, метроритмічна та темпова організація, динамічна палітра, темброво-кolorистичні регістрові засоби, фактурне «розшарування» фортепіанних творів та ін.

Стиль як чинник виконавської інтерпретації. У різні історичні епохи, відповідно до типу інструменту, його конструктивних удосконалень та акустичних можливостей, змінювалися: стилістика письма композиторів, ставлення до нотного тексту (розуміння семантики темпових та артикуляційних засобів, принципів фразування, динамічної та драматургічної побудови, функції педалізації та ін.).

В основі стильового підходу лежать естетичні ідеали епохи, співвідношення раціонального й емоційного, об'єктивного і суб'єктивного начал.

Барокова музика: артикуляційно-риторичний тип виконавства та темброва диференціація. При аналізі барокового виконавства слід враховувати, що духові інструменти (поперечна та поздовжня флейти, натуральний гобой, фагот, натуральний ріг, натуральна труба) володіли іншою акустичною конструкцією, бесклапанною системою та натуральним строем, а ударні (переважно литаври) виконували перш за все ритмоутворюючу та маркувальну функцію. Тому ключовою є стильова адаптація виконавських засобів — артикуляції (використання спеціальних складів для штрихів), динамічної специфіки («терасоподібна» динаміка) та риторичної виразності.

Віденський класицизм: формотворча логіка, баланс та оркестрова стандартизація. Це епоха формування класичного складу духового ансамблю (*Harmoniemusik*) та остаточного закріплення духових і ударних у симфонічному оркестрі. Конструктивна еволюція інструментів (поява перших клапанних механізмів у дерев'яних духових, удосконалення механіки литавр) сприяла досягненню інтонаційної точності, яскравості тембрових пар, гармонійної прозорості та чіткої артикуляційної градації.

Романтизм: технічна революція, темброва індивідуалізація та розширення експресії. У XIX столітті духові та ударні інструменти переживають масштабне конструктивне оновлення: винахід вентильного механізму (для мідних духових) та системи Бема (для дерев'яних), а також розширення парку оркестрової перкусії. Це сприяло:

- радикальному розширенню хроматичного діапазону та вирівнюванню тембру по всьому регістру;
- зростанню сольної та віртуозно-пасаажної здатності інструментів;
- формуванню потужної оркестрової динаміки та появі нових тембрових барв (валторнові соло, експресія туби, колорит тубулярних дзвонів та ксилофона);
- збагаченню артикуляційно-штрихової палітри (подвійний/потрійний стакато, різноманітні види тремоло та флажолетів).

Імпресіонізм: духові та ударні як інструменти фонізму, атмосфери та сонорного живопису. Змінюється саме розуміння тембрової функції інструментів: якщо для романтизму духові та ударні були насамперед носіями емоційної експресії та драматичного забарвлення, то в імпресіонізмі вони стають інструментами «кольору, фактурного серпанку та звукового пейзажу». Особливої ваги набувають витончені соло флейти та англійського ріжка, м'які заглушені тембри мідних (використання сурдин), а також прозорі, мерехтливі звукові ефекти ударних (тарілки спільно з паличками для трикутника, челеста, гlockenspiel, колокольчики).

Академконцерт (40 балів): виконання 4-х творів які репрезентують стилістику означених вище епох.

Залік (60 балів): представлення 2-х творів (зразків поліфонії та великої форми: варіації, I чи II і III частини сонати).

Модуль 2 (II семестр)

Українська музика і європейський контекст

Українське мистецтво на духових та ударних інструментах як самодостатній суб'єкт європейського музичного процесу, який формує власну модель взаємодії національного і загальноєвропейського, традиційного і новітнього.

Основні позиції у процесі розвитку українського репертуару для духових та ударних інструментів: трансформація народної пісенної та інструментальної виконавської традиції → процеси професіоналізації → засвоєння європейських жанрів (долисенківський період) → розвиток національної композиторської школи (М. Лисенко) в епоху романтизму → утвердження національного музичного стилю → стилістика XX – початку XXI ст.: впливи модернізму, течії неофольклоризму, авангарду, постмодернізму → сучасний стильовий плюралізм.

Українська музика на духових та ударних інструментах як репрезентант національної культурної пам'яті, органічно вписаний у європейську професійну

культурну мистецьку традицію, що представлений через індивідуально-авторське стильове переосмислення.

Академконцерт (40 балів): представлення 3-х творів українських та зарубіжних композиторів (окремі різнохарактерні п'єси), які представляють стилістику ХХ – початку ХХІ століть.

Модуль 3 (ІІІ семестр)

Жанрово-стильовий підхід в укладанні виконавського

Проекту для духових та ударних інструментів

Репертуар для духових та ударних інструментів: дидактичний і виконавський аспекти.

Жанрово-стильовий підхід реалізується через добір, вивчення та концертне виконання музичних творів з урахуванням їхньої жанрової природи, стильової приналежності, історико-культурного контексту та виконавської специфіки.

Творчий проєкт як завершальний етап магістерської підготовки, як свідчення рівня виконавської майстерності, досвіду інтерпретаційної діяльності, рівня творчої самостійності, аналітико-інтерпретаційного мислення виконавця, його стильової компетентності, готовності концептуалізувати власну концертну діяльність.

Алгоритм підготовки виконавського проєкту: визначення ідеї, вибір репертуару за жанрово-стильовим принципом, визначення і опрацювання відповідного комплексу виконавських засобів, визначення і репрезентація власної інтерпретації виконуваних творів, побудова сценічної драматургії, що утворюють єдину художню концепцію проєкту.

Екзамен (60 балів).

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин
Модуль 1 (І семестр). Комплекс музичних виконавських засобів у контексті стильової еволюції виконавства на духових та ударних інструментах	30
Модуль 2 (ІІ семестр). Українська музика і європейський контекст	30
Модуль 3 (ІІІ семестр). Жанрово-стильовий підхід в укладанні виконавського проєкту на духових та ударних інструментах	30

Назви тем	Кількість годин
Разом	90

5.3. Показники оцінювання виконавської майстерності

Здобувач освіти впродовж другого (магістерського) рівня у напрямку виконавської майстерності (духові та ударні інструменти) опановує значним числом творів різних жанрів та стилів відповідно до програмових вимог, що передбачає оволодіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь, відповідним масивом музикознавчої інформації у галузі історії та теорії виконавства, інтерпретації музики.

Форми та методи контролю:

- ✓ I семестр: академконцерт (40 балів), залік (60 балів),
- ✓ II семестр: академконцерт (40 балів),
- ✓ III семестр: екзамен (60 балів).

Концертне виконання (екзамен) з виконавської майстерності (духові та ударні інструменти) складається з 4-ох творів, які демонструють рівень виконавської підготовки, технічної майстерності, сформованості художньо-інтерпретаційних умінь, сценічної культури здобувача.

Програма включає наступні зразки:

- поліфонічний твір (прелюдії та фуги, інвенції, канони та ін., відповідно до репертуарних списків);
- твір великої форми (1-а або 2-а і 3-я частини сонати, варіації);
- твір зарубіжного композитора (віртуозний етюд, різножанрові зразки малої форми);
- твір українського композитора (різножанрові зразки малої форми).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
85-89	B	добре
75-84	C	
65-74	D	задовільно
60-64	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного

		складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінювання результатів концертного виступу проводиться за наступними критеріями:

- відповідність виконуваного репертуару жанрово-стильовим характеристикам та належному рівню складності програми;
- рівень виконавської майстерності: володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь;
- сформованість досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик творів;
- художній рівень виконавської інтерпретації, втілення авторської виконавської концепції із використанням відповідних музично-виконавських засобів (артикуляція, інтонування, фразування, темпо-ритм, агогіка, динамічна палітра та ін.), логічність і переконливість драматургії, емоційно-образної побудови твору, концертної програми загалом.

Екзамен (60 балів)

Відмінно (55–60): виконує програму відповідного рівня складності у повному обсязі; демонструє високий рівень виконавської майстерності (володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь); засвідчує сформованість досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик виконуваних творів; яскраво і переконливо втілює авторську виконавську концепцію із використанням відповідних музично-виконавських засобів на прикладі окремих творів, концертної програми загалом.

Дуже добре (50–54): виконує програму відповідного рівня складності у повному обсязі із допущенням незначних текстових помилок; демонструє достатньо високий рівень виконавської майстерності (володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь); засвідчує достатньо високий рівень сформованості досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик виконуваних творів; на достатньо високому рівні втілює авторську виконавську концепцію на прикладі окремих творів, концертної програми загалом.

Добре (45–49): виконує програму достатньо складного рівня у повному обсязі із допущенням текстових помилок; демонструє достатній рівень виконавської майстерності (володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь); засвідчує достатній рівень сформованості досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик виконуваних творів; однак,

втілює авторську виконавську концепцію на прикладі окремих творів, концертної програми загалом не достатньо переконливо.

Задовільно (40–44): виконує програму невисокого рівня складності із допущенням суттєвих текстових помилок; демонструє задовільний рівень виконавської майстерності (володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь); засвідчує задовільний рівень сформованості досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик виконуваних творів; відсутня авторська виконавська концепція на прикладі окремих творів, концертної програми загалом.

Задовільно (30–39): виконує програму невисокого рівня складності із допущенням значного числа суттєвих текстових помилок; демонструє задовільний рівень виконавської майстерності (володіння комплексом виконавсько-технічних і художньо-виконавських навичок та вмінь); засвідчує низький рівень сформованості досвіду аналітико-інтерпретаційної діяльності щодо визначення та втілення жанрово-стильових характеристик виконуваних творів; відсутня авторська виконавська концепція на прикладі окремих творів, концертної програми загалом.

Незадовільно (25–29): виконує програму невисокого рівня складності із допущенням значного числа суттєвих текстових помилок, які здатний усунути з допомогою викладача, тому надається можливість для повторного виконання навчальної програми.

Незадовільно (0–24): здобувач не опанував мінімальний обсяг навчальної програми.

Додатково на розгляд комісії можуть бути подані дипломи, грамоти, подяки, сертифікати про участь у мистецьких проєктах, які дозволяють отримати додаткові бали (максимум 5 балів).

Орієнтовний приклад екзаменаційної програми

Й.-С. Бах. Прелюдія і фуга *Cis-dur* (з I тому ДТК);

Л. Бетховен. Соната *Fis-dur* твір 78, № 1 (I частина);

Ф. Шопен. Прелюдія *Des-dur* твір 28, № 15.

Б. Фільц. «Київський триптих».

Рекомендовані репертуарні списки подані у програмах з «Музичного інструменту», затверджених на засіданнях кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва.

1. Труба

1. **Посвалюк, В. Т.** (2005). *Методика навчання гри на трубі* [Навчально-методичний посібник]. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського.

2. **Трубай, М. П.** (2016). *Основи формування виконавських навичок трубача* [Навчально-методичний посібник]. Видавництво ДДПУ ім. І. Франка.
3. **Arban, J.-B.** (1982). *Complete conservatory method for trumpet* (E. Goldman & W. Smith, Eds.). Carl Fischer. (*Фундаментальна закордонна школа гри на трубі*).

2. Тромбон

1. **Манжора, Б. Г.** (1976). *Методика навчання гри на тромбоні*. Музична Україна.
2. **Горовой С.** (1998). *Технологія і мистецтво гри на тромбоні*. Донецьк. 220 с.
3. **Fink, R. H.** (1977). *The trombonist's handbook: A complete guide to playing and teaching the trombone*. Accura Music. (*Академічний посібник із методики викладання гри на тромбоні*).

3. Ударні інструменти

1. **Кріль, З. Я.** (2014). *Методика навчання гри на ударних інструментах* [Навчально-методичний посібник]. Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка.
2. **Черненко, Г. В.** (2011). *Школа гри на ударних інструментах* [Навчальний посібник]. НМАУ імені П. І. Чайковського.
3. **Cirone, A. J.** (2009). *Portraits in rhythm: 50 studies for snare drum*. Belwin-Mills Publishing / Alfred Music. (*Світовий стандарт навчально-методичного репертуару для малого барабана*).

4. Саксофон

1. **Закопєць, М. М.** (2012). *Школа викладання та методика опанування саксофона* [Навчально-методичний посібник]. ДДПУ імені Івана Франка.
2. **Степанов, Є. О.** (2018). *Основи постановки та методичні засади гри на саксофоні* [Навчальний посібник]. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.
3. **Londeix, J.-M.** (1997). *Hello! Mr. Sax, or Parameters of the saxophone*. Alphonse Leduc. (*Фундаментальний методичний посібник видатного французького педагога Жана-Марі Лондекса*).

5. Кларнет

1. **Носов, В. М.** (2010). *Методика навчання гри на кларнеті* [Навчальний посібник]. Одеса: Астропринт.
2. **Дмитрієв, М. О.** (2016). *Основи формування інтонаційного та звукового комплексу кларнетиста* [Навчально-методичний посібник]. Київський

національний університет культури і мистецтв.

3. **Klosé, H.** (1906). *Celebrated method for the clarinet* (S. Bellison, Ed.). Carl Fischer. (*Базова академічна школа гри на кларнеті*).

6. Флейта

1. **Кудриницький, В. М.** (2015). *Методика формування виконавської майстерності флейтиста* [Навчально-методичний посібник]. Рівненський державний гуманітарний університет.
2. **Проценко, М. А.** (2008). *Основи флейтового виконавства та методики викладання* [Навчальний посібник]. Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка.
3. **Moyse, M.** (1934). *De la sonorité: Art et technique*. Alphonse Leduc. (*Класична праця Марселя Муаза щодо роботи над звукоутворенням та інтонацією*).

Рекомендована методична література:

1. Труба

1. **Григоренко, В. В.** (2010). *Специфіка виконавського дихання та інтонаційного контролю трубача* [Навчально-методичний посібник]. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського.
2. **Schlossberg, M.** (1941). *Daily drills and technical studies for trumpet*. M. Baron Co. (*Класична американська школа технічних вправ для трубачів*).

2. Тромбон

1. **Горовий, С. Г.** (1997). *Основи раціональної постановки при грі на тромбоні* [Методичні рекомендації]. Донецька державна музична академія ім. С. С. Прокоф'єва.
2. **Kleinhammer, E.** (1963). *The art of trombone playing*. Summy-Birchard Inc. (*Фундаментальна праця тромбоніста Чиказького симфонічного оркестру про раціональну постановку*).

3. Ударні інструменти

1. **Приходько, О. В.** (2017). *Основи викладання гри на маримбі та ксилофоні* [Навчально-методичний посібник]. Дніпропетровська академія музики імені Михайла Глінки.
2. **Firth, V.** (1967). *The solo timpanist: 26 etudes for timpani*. Carl Fischer. (*Базовий методичний посібник для литавристів від головного литавриста Бостонського симфонічного оркестру*).

4. Саксофон

1. **Бобровський, О. М.** (2015). *Артикуляційні та штрихові особливості*

сучасного саксофонового виконавства [Навчально-методичний посібник]. Одеська національна музична академія імені А. В. Нежданової.

2. **Rascher, S.** (1977). *Top-tones for the saxophone: Four-octave range*. Carl Fischer. (Методична праця Сигурда Рашера з розвитку високого регістру та аликвотних тонів).

5. Кларнет

1. **Баланко, О. В.** (2013). *Розвиток пальцевої техніки та артикуляції кларнетиста* [Методичні рекомендації]. Мукачівський державний університет.
2. **Rose, C.** (1900). *40 Studies for clarinet (Book 1)*. Carl Fischer. (Академічний збірник інтонаційно-технічних етюдів, що є обов'язковим для кларнетистів усіх шкіл).

6. Флейта

1. **Цурканенко, Т. Є.** (2018). *Основи викладання гри на флейті в початкових мистецьких навчальних закладах* [Навчально-методичний посібник]. Житомирський музичний коледж імені В. С. Косенка.
2. **Taffanel, P., & Gaubert, P.** (1923). *17 Grands exercices journaliers de mécanisme pour flûte*. Alphonse Leduc. (Фундаментальні щоденні вправи Таффанеля і Гобера — основа французької флейтової школи).

Додаткова рекомендована література (авторські публікації):

1. **Міненко А.** «Школа» гри на тромбоні як засіб розвитку європейського тромбонового мистецтва XIX століття. Аспекти історичного музикознавства. Вип. 28. Харків, 2022. 156 с.
2. **Міненко А.** Історичний контекст функціонування мідних духових інструментів у складі ансамблю «троїсті музики». *Fine Art and Culture Studies*. Вип. 4. Луцьк, 2024. С. 40–45.
3. **Міненко А.** Еволюція сурдини для мідних духових інструментів (від Стародавнього Єгипту до сьогодення). Аспекти історичного музикознавства. Вип. 27. Харків, 2022. С. 129–161.
4. **Міненко А.** Кітч як дзеркало поп-культури в епоху гіперреальності. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. № 3. Київ, 2024. С. 77–82.
5. **Міненко А.** Синестезія в музиці на прикладі «Кольорів» Б. Аппермонта для тромбону з оркестром/фортепіано. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. № 3. Київ, 2023. С. 300–307.
6. **Міненко А.** Постмодернові тробмонові тенденції: від Л. Беріо до В. Рунчака. Українська музика. Вип. 3–4 (46–47). Львів, 2023. С. 49–56.